

THUẬN LỢI, THÁCH THỨC ĐỐI VỚI CHÍNH PHỦ MỚI Ở MYANMAR VÀ HÀM Ý CHO VIỆT NAM

VÕ XUÂN VINH*

Ngày 30/3/2016, chính phủ mới ở Myanmar do Liên đoàn Quốc gia vì Dân chủ (NLD) chiếm đa số đã chính thức lên nắm quyền điều hành đất nước sau thắng lợi vang dội trong cuộc tổng tuyển cử vào tháng 11/2015. Việc chuyển giao quyền lực êm thấm từ chính quyền cũ cho chính quyền mới với sự ủng hộ của quân đội là tín hiệu tốt báo hiệu những thuận lợi của chính phủ mới. Tuy nhiên, chính phủ dân sự đầu tiên ở Myanmar cũng sẽ đối mặt với không ít thách thức từ trong nước cũng như từ bên ngoài. Bài viết tập trung phân tích những thuận lợi và thách thức của chính phủ mới ở Myanmar, từ đó đưa ra một số hàm ý cho Việt Nam.

1. Thuận lợi

Với hơn 80% số phiếu giành được ở cả hai viện quốc hội, chính phủ mới do NLD lãnh đạo thực sự là người đại diện của nhân dân Myanmar. Nói cách khác, NLD chiến thắng nhờ vào sự ủng hộ của đa số người dân Myanmar. Đây thực sự là nền tảng quan trọng để chính phủ mới ở Myanmar thực hiện các cải cách như lãnh đạo và các thành viên của NLD đã đấu tranh trong suốt hơn 10 năm qua, cũng

như trong tám (08) điểm mà đảng này vào đầu năm 2015 chỉ ra nhằm phê phán về những cải cách chưa được thực hiện dưới thời cầm quyền của Tổng thống Thein Sein⁽¹⁾.

Chính phủ dân sự mới ở Myanmar do NLD lãnh đạo đa phần được đào tạo bài bản. Ngoài ra, nội các mới này có sự hiện diện của đại diện một số nhóm sắc tộc lớn, của đảng Đoàn kết và Phát triển liên bang (USDP) và của quân đội. Tổng thống Htin Kyaw được đào tạo về kinh tế ở Anh. Bộ trưởng Thương mại Than Myint được đào tạo về kinh tế và có bằng tiến sĩ từ Mỹ. Bộ trưởng Kế hoạch và Tài chính Kyaw Win có bằng tốt nghiệp đại học về kinh tế và có kinh nghiệm 20 năm làm việc trong Bộ Kế hoạch Quốc gia trước đây. Việc bà Aung San Suu Kyi đảm nhận vai trò Bộ trưởng Ngoại giao là cơ sở để Myanmar có thêm sự ủng hộ của phương Tây không chỉ trong chính sách đối ngoại mà còn giúp đất nước này thu hút được nhiều đầu tư cũng như viện trợ từ nước ngoài. Những nhân vật quan trọng trong nội các như Tổng thống Htin Kyaw thuộc về hai sắc tộc Môn-Miến, Phó Tổng thống thứ hai Henry Van Thio thuộc một dân tộc thiểu số đến từ bang

* TS. Võ Xuân Vinh, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á

Chin, Bộ trưởng các vấn đề dân tộc Nai Thet Lwin đến từ Đảng Dân tộc Môn (MNP), Bộ trưởng Thông tin Pe Myint là người Arakan, sẽ là những nhân tố giúp cho vấn đề hòa giải dân tộc chính phủ giữa và các nhóm sắc tộc có vũ trang ở Myanmar thuận lợi hơn. Thất bại trong cuộc bầu cử 2015 nhưng Đảng Liên minh Đoàn kết và Phát triển (USDP) vẫn có được các vị trí quan trọng trong nội các như Bộ trưởng các vấn đề Tôn giáo và Văn hóa (Thura Aung Ko) và Bộ trưởng Lao động và Nhập cư (Thein Swe). Phó Tổng thống thứ nhất tuy là người do quân đội chỉ định nhưng cũng là người của USDP. Quân đội vẫn có được vị trí Phó Tổng thống thứ nhất cùng 3 bộ quan trọng trong chính phủ là Bộ Quốc phòng, Bộ Nội vụ và Bộ các vấn đề Biên giới. Nói cách khác, một nội các được đào tạo bài bản với đại diện của các nhân tố chính trị chủ chốt là cơ sở quan trọng để Myanmar tiếp tục con đường cải cách.

Bên cạnh sự ủng hộ của người dân và quân đội, tư tưởng của Aung San Suu Kyi và những hoạt động đầu tiên của bà với các lực lượng chính trị chính ở Myanmar là những bước đi tạo thuận lợi cho chính phủ mới. Ngày 21/12/2015, Aung San Suu Kyi đã có cuộc đối thoại với đại diện của 13 tổ chức thanh niên. Hai bên cũng đã có được tiếng nói chung liên quan đến việc thanh niên sẽ có vai trò hơn trong quá trình hoạch định chính sách quốc gia⁽²⁾. Đây thực sự là một bước tiến có ý nghĩa bởi kể từ khi chính phủ điều chỉnh sát đàn áp sinh viên và các nhà hoạt động biểu tình Luật Giáo dục Quốc gia vào tháng 10/2015 tại Letpadan (Bago), mối liên hệ giữa chính phủ và các tổ chức thanh niên đã bị cắt đứt hoàn toàn. Đối với các nhóm sắc tộc có vũ trang, lực lượng chính trị quan trọng ở

Myanmar, Aung San Suu Kyi cũng đã có quan điểm và hành động cụ thể. Trong cuộc gặp với tám nhóm sắc tộc ký NCA (thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc) vào ngày 17/12/2015, bà một mặt khẳng định NLD tiếp tục tiến trình hòa bình, mặt khác cam kết về một tiến trình hòa giải dân tộc bao mở⁽³⁾ do NLD lãnh đạo trên nguyên tắc một nhà nước liên bang⁽⁴⁾. Việc NLD giành chiến thắng ở những bang vốn chịu ảnh hưởng lớn của các nhóm sắc tộc có vũ trang trong cuộc bầu cử 2015 như Kachin, Mon, Kayin và Kayah phần nào phản ánh niềm tin và sự ủng hộ của người dân ở những khu vực này dành cho NLD nói chung và Aung San Suu Kyi nói riêng.

Những di sản cải cách được thực hiện dưới thời cầm quyền của Tổng thống Thein Sein từ tháng 3/2011 đến nay là một yếu tố thuận lợi lớn cho chính phủ mới do NLD đứng đầu. Từ cuối tháng 3/2011 đến nay, Myanmar đã có những cải cách lớn trên nhiều lĩnh vực lớn của đời sống chính trị, kinh tế, xã hội. Những cải cách theo hướng tự do, dân chủ, minh bạch, khả năng giải trình cao thực sự là nền tảng quan trọng để NLD hiện thực hóa giấc mơ dân chủ hóa. Bên cạnh những thuận lợi mang tính thể chế, những tiến bộ về kinh tế trong 5 năm qua như tăng trưởng GDP bình quân 7,7% mỗi năm (ước tính đạt 8% năm 2016)⁽⁵⁾, lượng FDI mà nước này thu hút được tăng nhanh qua từng năm (1,5 tỉ USD năm tài khóa 2012-2013, 4,1 tỉ USD năm tài khóa 2013-2014 và 8 tỉ USD năm tài khóa 2014-2015)⁽⁶⁾ cùng nguồn tài nguyên thiên nhiên giàu có nhưng chưa được khai thác nhiều là cơ sở quan trọng để Myanmar tiếp tục phát triển trong thời gian tới.

Quan trọng không kém, Myanmar có được sự ủng hộ của cộng đồng quốc tế kể từ khi quân đội chuyển giao quyền điều hành đất nước cho chính phủ bán dân sự, đặc biệt là sau cuộc bầu cử tự do vào tháng 11/2015. Mỹ, quốc gia áp đặt nhiều lệnh trừng phạt lên chính quyền quân sự trong suốt hơn 20 năm kể từ khi lực lượng quân đội chiếm quyền lãnh đạo Myanmar, đã mở lại đại diện ngoại giao ở quốc gia Đông Nam Á này từ tháng 8/2011. Cuối năm 2011, Ngoại trưởng Mỹ Hillary Clinton đã có chuyến thăm Myanmar. Chuyến thăm này đã 'bật đèn xanh' cho hàng loạt các cuộc viếng thăm của ngoại trưởng các nước phương Tây như Anh, Pháp, Đức, Na Uy, Australia, New Zealand... đến Myanmar và tài trợ tài chính cho nước này, đồng thời thúc đẩy quá trình dỡ bỏ nhanh chóng hàng loạt lệnh cấm vận mà Mỹ và phương Tây áp đặt đối với đất nước chùa vàng⁽⁷⁾. Sau cuộc bầu cử vào tháng 11/2015, Mỹ khẳng định duy trì cam kết hỗ trợ Myanmar đạt được các mục tiêu dân chủ, hòa bình và thịnh vượng, đồng thời tiếp tục phối hợp với Myanmar nhằm thúc đẩy các thể chế dân chủ, thúc đẩy bảo vệ nhân quyền, hỗ trợ phát triển kinh tế bao hàm và toàn diện⁽⁸⁾.

Sau cuộc bầu cử được phía Liên minh châu Âu (EU) đánh giá là "diễn ra trong hòa bình và có tổ chức" trên toàn Myanmar, tổ chức này khẳng định "sẵn sàng hỗ trợ nhiều hơn nữa cho Myanmar trong chuyển đổi nền chính trị dân chủ, hòa bình, ổn định và phát triển kinh tế"⁽⁹⁾. Chủ động tăng cường quan hệ với Myanmar, đặc biệt là xóa nợ vữa khôi phục viện trợ cho nước này sau sự kiện chuyển giao quyền lực ở Myanmar đầu năm 2011, Nhật Bản cam kết "tiếp tục hỗ trợ các nỗ

lực cải cách ở Myanmar" khi đánh giá cuộc bầu cử 2015 là "công bằng và hợp quy" và tin tưởng "tiến trình dân chủ hóa cũng như nhiều cải cách ở nước này sẽ đạt được nhiều tiến bộ"⁽¹⁰⁾. Trung Quốc mặc dù không chúc mừng thắng lợi của NLD và cá nhân Aung San Suu Kyi nhưng cũng đã hoan nghênh cuộc bầu cử diễn ra êm thấm⁽¹¹⁾. Sau khi Tổng thống Htin Kyaw nhậm chức, Trung Quốc lên tiếng chúc mừng ông, đồng thời bày tỏ mong muốn tăng cường hợp tác với chính phủ mới ở Myanmar⁽¹²⁾. Các nước thành viên ASEAN đều đã lên tiếng chúc mừng cuộc bầu cử diễn ra vào tháng 11/2015 cũng như sự chuyển giao quyền lực hòa bình vào cuối tháng 3/2016. Kể từ tháng 3/2011 tới nay, các thể chế tài chính lớn như Quỹ tiền tệ quốc tế (IMF), Ngân hàng thế giới (WB), Ngân hàng phát triển châu Á (ADB) đều đã có những hỗ trợ lớn cho công cuộc cải cách ở Myanmar. Đích thân Tổng Thư ký Liên Hợp Quốc Ban Ki-moon đã lên tiếng chúc mừng người dân Myanmar vì sự kiên nhẫn, lòng tự trọng và sự nhiệt tình của họ trong cuộc bầu cử lịch sử⁽¹³⁾ được tổ chức vào tháng 11/2015.

Sự ủng hộ và hỗ trợ của quốc tế chính là cơ sở quan trọng để chính phủ mới ở Myanmar do NLD nắm đa số tiếp tục theo đuổi công cuộc cải cách chính trị, kinh tế, xã hội trong nước cũng như kiên định trong đường lối đối ngoại của mình.

2. Những thách thức đặt ra

Bên cạnh những thuận lợi lớn như kể trên, chính phủ mới ở Myanmar đang và sẽ phải đối mặt với nhiều khó khăn, thách thức từ trong nước cũng như từ bên ngoài.

Niềm tin và hy vọng lớn mà người dân

Myanmar đặt vào chính phủ mới chính là sức ép lớn nhất mà Tổng thống Htin Kyaw và nội các của ông phải vượt qua trong 5 năm tới. Với tiềm lực kinh tế và tiến bộ xã hội còn hạn chế cùng với vai trò lớn của quân đội trong nền chính trị, kinh tế và những bất ổn do vấn đề xung đột, ly khai mang lại, rõ ràng Myanmar sẽ gặp rất nhiều khó khăn, thách thức trong việc đáp ứng được nguyện vọng của người dân. Ý thức được những trở ngại đó, ngay trong bài diễn văn nhậm chức, Tổng thống Htin Kyaw một mặt khẳng định chính phủ mới sẽ nỗ lực cam kết đáp ứng kỳ vọng của người dân, mặt khác kêu gọi toàn dân kiên nhẫn để đạt được các mục tiêu đề ra⁽¹⁴⁾.

Trong số nội các gồm 21 thành viên thì đa số chưa từng đảm nhiệm một chức vụ nào trong chính phủ cũ. Ngược lại, những người đã từng đảm nhiệm một số vị trí quan trọng trong các bộ ngành như Bộ trưởng các vấn đề Tôn giáo và Văn hóa Thura Aung Ko (từng là Thứ trưởng Bộ Khoa học Công nghệ và Thứ trưởng Bộ các vấn đề Tôn giáo) và Bộ trưởng Lao động và Nhập cư Thein Swe (Bộ trưởng Giao thông thời kỳ 2005-2010) lại chủ yếu ở thời kỳ Myanmar chưa bước vào cải cách thực sự. Kinh nghiệm của Phó Tổng thống thứ hai (từng đảm nhận một số vị trí trong Bộ Công nghiệp (1) của chính quyền cũ trước cải cách), Bộ trưởng Giao thông và Viễn thông Thant Zin Maung (từng là tổng giám đốc của hệ thống đường sắt nhà nước), Bộ trưởng Thương mại Than Myint (từng đảm nhận một số vị trí trong Bộ Tài chính), Bộ trưởng Kế hoạch và Tài chính Kyaw Win (với 20 năm làm việc trong Bộ Kế hoạch Quốc gia) thực sự có ý nghĩa nhưng rõ ràng là chưa đủ để vận hành chính phủ và các bộ ngành trong bối cảnh mới. Nói cách

khác, một chính phủ mới với nhiều vị trí được đào tạo bài bản nhưng ít kinh nghiệm điều hành thực tế chắc chắn sẽ gặp không ít khó khăn trong điều hành đất nước.

Với sáu trong tổng số 11 thành viên (trên 50%)⁽¹⁵⁾ của Hội đồng Quốc phòng và An ninh (Hội đồng), phe quân đội ở Myanmar vẫn có vai trò rất lớn trong các quyết định an ninh quốc gia và phần nào là chính sách đối ngoại trong trường hợp đặc biệt. Theo quy định của Hiến pháp năm 2008, Hội đồng có quyền thành lập Ủy ban bầu cử (điều 428) và tổ chức tổng tuyển cử (điều 429). Với tư cách là người đứng đầu Liên bang và cơ quan hành pháp (điều 16), Tổng thống Myanmar chỉ có thể ra lệnh ân xá theo đề xuất của Hội đồng (khoản b, điều 204), bổ nhiệm tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang khi có đề xuất và chấp thuận của Hội đồng (điều 342), phải phối hợp với Hội đồng trong trường hợp ban bố tình trạng khẩn cấp (điều 410) hay cắt đứt quan hệ ngoại giao với quốc gia cụ thể (điều 206). Thêm nữa, việc quân đội có 25% tổng số ghế trong hai viện quốc hội và có quyền phủ quyết đối với việc sửa đổi hiến pháp⁽¹⁶⁾ có thể cản trở nhiều nỗ lực cải cách chính trị của chính phủ, trong đó có khả năng trở thành tổng thống của Chủ tịch đảng NLD Aung San Suu Kyi. Ngoài ra, ba bộ có vai trò quyết định đến vấn đề quốc phòng và an ninh của Myanmar là Bộ Quốc phòng, Bộ Nội vụ và Bộ các vấn đề Biên giới vẫn do Tổng Tư lệnh các lực lượng vũ trang bổ nhiệm. Thực tế trên cho thấy, quân đội đang đóng vai trò quan trọng trong nền chính trị của quốc gia Đông Nam Á này.

Hòa giải dân tộc sẽ tiếp tục là gánh nặng đối với chính quyền mới ở Myanmar.

Cho đến nay, mới chỉ có tám trong số nhiều nhóm sắc tộc có vũ trang ký Thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc (NCA) với chính phủ. Các nhóm vũ trang lớn, trong đó có hai nhóm lớn nhất là Quân đội nhà nước Wa thống nhất (UWSA)⁽¹⁷⁾ và Quân đội độc lập Kachin (KIA)⁽¹⁸⁾ chưa ký NCA, đặt ra thách thức lớn cho nền hòa bình ở Myanmar. Sự khác biệt trong quan điểm sử dụng lực lượng vũ trang giữa quân đội Myanmar và các nhóm sắc tộc sẽ tiếp tục làm cho tiến trình hòa giải thêm khó khăn. Bên cạnh đó, việc NLD muốn dành vị trí đứng đầu tất cả các cơ quan lập pháp của 14 bang, khu vực cho người của họ đang làm trầm trọng thêm mâu thuẫn giữa chính phủ với một số nhóm vũ trang, các đảng chính trị của các sắc tộc như Arakan và Shan, nơi NLD không giành được chiến thắng trong cuộc bầu cử vào tháng 11/2015. Bên cạnh đó, mối quan hệ không lấy gì làm tốt đẹp giữa người Rohingya theo Islam giáo và một bộ phận người Miến theo Phật giáo, cũng như tương lai vô định của người Rohingya trong các nỗ lực có được quyền công dân Myanmar sẽ làm cho vấn đề hòa giải dân tộc, một trong

những ưu tiên của chính quyền mới ở Myanmar, thêm phần khó khăn.

Sự yếu kém của nền kinh tế mới cải cách sau hàng chục năm đóng cửa với thế giới bên ngoài là một thách thức cho chính phủ mới. Theo đánh giá của Diễn đàn Kinh tế Thế giới (WEF), mặc dù đã có những khởi sắc nhờ cuộc cải cách bắt đầu từ tháng 3/2011 dưới thời của Tổng thống Thein Sein nhưng nền kinh tế Myanmar vẫn đang tụt hậu khá xa so với phần còn lại của thế giới (xem Bảng 1). Đơn cử, cho đến nay, Myanmar vẫn nằm trong nhóm 10 nước xếp hạng thấp nhất về các chỉ số cạnh tranh của nền kinh tế như chỉ số bình quân chỉ đứng vị trí 131/140 nền kinh tế, yêu cầu cơ bản xếp thứ 128/140, yếu tố thúc đẩy tính hiệu quả xếp thứ 131/140, và các yếu tố cải tiến và tinh thông về kinh doanh xếp thứ 134/140.⁽¹⁹⁾ Xem Bảng 1.

Bên cạnh những thách thức như vừa đề cập ở trên, kỳ vọng và sự thôi thúc của các nước phương Tây liên quan đến tiến trình dân chủ hóa chính trị và tự do hóa đời sống kinh tế ở Myanmar đặt ra cho chính quyền dân sự ở nước này những bài toán khó. Một thách thức khác đối với chính

Bảng 1: Xếp hạng năng lực cạnh tranh của nền kinh tế Myanmar

		2013-2014	2014-2015	2015-2016
Chỉ số bình quân	Xếp hạng	139/148	134/144	131/140
	Chỉ số	3,23/7,00	3,24/7,00	3,32/7,00
Yêu cầu cơ bản	Xếp hạng	135/148	132/144	128/140
	Chỉ số	3,40/7,00	3,36/7,00	3,45/7,00
Các yếu tố thúc đẩy tính hiệu quả	Xếp hạng	140/148	134/144	131/140
	Chỉ số	3,03/7,00	3,11/7,00	3,17/7,00
Các yếu tố cải tiến và tinh thông về kinh doanh	Xếp hạng	146/148	139/144	134/140
	Chỉ số	2,55/7,00	2,62/7,00	2,71/7,00

Nguồn: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016.

phủ mới ở Myanmar mà chúng ta không thể bỏ qua, đó là làm sao quốc gia Đông Nam Á này ứng xử tốt trong mối quan hệ với Trung Quốc và các nước phương Tây. Nếu Myanmar “ngiên về phía Trung Quốc thì nước này khó có thể nhận được sự ủng hộ của phương Tây và vấp phải sự phản đối của đông đảo người dân trong nước. Ngược lại, chú trọng quan hệ với phương Tây mà lại không quan tâm tới lợi ích của Trung Quốc cũng là điều làm cho Trung Quốc phật lòng và khó có được môi trường ổn định để phát triển”⁽²⁰⁾.

3. Kết luận và một số hàm ý cho Việt Nam

Trong 5 năm tới, chính phủ dân sự do người dân bầu ra ở Myanmar sẽ vận hành đất nước với những thuận lợi và thách thức đan xen. Mặc dù phải đối mặt với những thách thức lớn cả bên trong lẫn bên ngoài nhưng với một chính phủ do người dân bầu ra với đa số phiếu, việc dàn xếp và phân chia quyền lực giữa các nhân tố chủ chốt trong nền chính trị Myanmar (NLD, USDP, quân đội, đại diện các sắc tộc) diễn ra khá êm thấm cùng sự ủng hộ của các nước phương Tây và phần nào là Trung Quốc, Myanmar chắc chắn sẽ kiên trì con đường cải cách, dân chủ hóa đời sống chính trị và kinh tế.

Không thể phủ nhận được rằng, những biến động về chính trị ở Myanmar trong hơn 5 năm qua nói chung và việc NLD thắng cử, đứng ra thành lập chính phủ vào tháng 3/2016 mang lại những hàm ý quan trọng cho Việt Nam.

Thứ nhất, Việt Nam bắt đầu cải cách đất nước từ lĩnh vực kinh tế trong khi Myanmar lại bắt đầu cải cách từ lĩnh vực

chính trị. Cải cách chính trị ở Myanmar đã đạt được khá nhiều thành công trong thời gian qua nhưng nước này chưa thực sự có nhiều kinh nghiệm trong cải cách kinh tế. Bên cạnh đó, Việt Nam là nước có kinh nghiệm và khá thành công trong chính sách dân tộc trong khi Myanmar đang gặp rất nhiều khó khăn để đạt được Thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc (NCA) với các nhóm sắc tộc có vũ trang. Để tận dụng được kinh nghiệm của nhau, Việt Nam và Myanmar nên có các hoạt động trao đổi kinh nghiệm, trước hết là trong giới nghiên cứu, về cải cách cũng như chính sách dân tộc ở mỗi nước.

Thứ hai, Myanmar đã đạt được thành công nhất định trong chính sách đối ngoại, nhất là trong ứng xử với các nước lớn, đặc biệt là với Trung Quốc. Mặc dù khi chính phủ của Tổng thống Thein Sein lên nắm quyền, phát triển kinh tế và cơ sở hạ tầng quốc phòng của Myanmar phụ thuộc lớn vào Trung Quốc⁽²¹⁾. Tuy vậy, Tổng thống Thein Sein vẫn quyết định cho dừng dự án đập thủy điện Myitsonne có trị giá 3,5 tỉ USD (9/2011) vì lý do bảo vệ môi trường sinh thái và dự án đường sắt có trị giá 20 tỉ USD nối vịnh Bengal với Côn Minh do đã hết thời hạn 3 năm thực hiện hợp đồng theo quy định⁽²²⁾. Gần đây, Myanmar thậm chí còn công khai và lên án việc Trung Quốc can thiệp vào tiến trình đàm phán hòa bình giữa chính phủ với các nhóm sắc tộc vũ trang ở quốc gia Đông Nam Á này⁽²³⁾. Nói cách khác, kể từ khi Tổng thống Thein Sein lên nắm quyền và đặc biệt là dưới chính quyền dân sự mới ở Myanmar, quốc gia này sẽ tiếp tục chính sách đối ngoại bình đẳng hơn, ít lệ thuộc hơn trong quan hệ với Trung Quốc. Đây có lẽ cũng là một tham khảo có ý nghĩa đối

với Việt Nam trong bối cảnh hiện nay.

Thứ ba, Myanmar dưới sự lãnh đạo của chính quyền dân sự mới “sẽ không những kế thừa thành quả đối ngoại của chính quyền cũ mà còn đi theo hướng tích cực, tuân thủ luật pháp quốc tế, nỗ lực có tiếng nói mạnh mẽ trong cộng đồng quốc tế và bảo vệ lợi ích chung của ASEAN⁽²⁴⁾. Việc chính phủ Myanmar cho phép các bên đưa vấn đề Biển Đông vào các cuộc thảo luận tại hội nghị cấp cao ASEAN và việc ASEAN ra được thông cáo riêng về vấn đề Biển Đông trong năm Myanmar làm Chủ tịch luân phiên ASEAN là minh chứng rõ ràng về một Myanmar thành viên ASEAN có trách nhiệm với khối. Nói cách khác, Myanmar sẽ là một đối tác mà Việt Nam cần tích cực, chủ động phối hợp trong việc ứng phó với các thách thức mà hai nước phải đối mặt, cũng như các thách thức chung của khu vực./

CHÚ THÍCH

1. Tám điểm mà chính phủ hiện thời chưa làm được bao gồm: (1) thiếu tích cực với tiến trình cải cách; (2) Chính phủ Liên bang không mong muốn sửa đổi Hiến pháp và không đếm xỉa đến nguyện vọng của người dân; (3) thiếu để ý đến các quyền cá nhân; (4) thiếu các biện pháp cho sự phát triển bền vững của người nông dân; (5) chính phủ tiếp tục con đường tập trung hóa và thiếu hợp tác với nghị viện; (6) chính phủ không có khả năng kiểm soát tham nhũng; (7) ngành hành chính can thiệp vào ngành tòa án; và (8) Chính phủ Liên bang không sắp xếp các cuộc đàm phán sáu bên theo sự chấp thuận của quốc hội liên bang. Xem Eleven, *NLD issues statement focusing on*

reform process that does not go ahead, January 13, 2015, <http://www.elevenmyanmar.com/politics/nld-issues-statement-focusing-reform-process-does-not-go-ahead>

2. Swan Ye Htut, *NLD chief meets youth leaders*, Myanmar Times, 22 December 2015, <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/18242-nld-chief-meets-youth-leaders.html>
3. Htoo Thant, *Daw Aung San Suu Kyi meets eight ceasefire signatories*, Myanmar Times, 18 December 2015, <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/nay-pyi-taw/18200-daw-aung-san-suu-kyi-meets-eight-ceasefire-signatories.html>
4. Mizzima, *Suu Kyi vows to lead Myanmar peace efforts*, 12 January 2016, <http://mizzima.com/news-domestic/suu-kyi-vows-lead-myanmar-peace-efforts>
5. The World Bank, *Myanmar*, <http://data.worldbank.org/country/myanmar> cập nhật ngày 14/07/2015
6. Directorate of Investment and Company Administration, *2016/February - Yearly Approved Amount of Foreign Investment By Country*, http://www.dica.gov.mm/sites/dica.gov.mm/files/document-files/approved_country_feb_2016_0.pdf
7. Trần Khánh (2012), *Cạnh tranh chiến lược của Trung Quốc, Mỹ và Ấn Độ ở Myanmar: Thực trạng và triển vọng*, Nghiên cứu Quốc tế, số 4 (91), tr.147.
8. John Kerry, *Press Statement on Myanmar's Independence Day*, December 31, 2015, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2015/12/250917.htm>
9. *Statement by High Representative/Vice-President Federica Mogherini on the general elections in Myanmar*, European Union External Action, Brussels, 09/11/2015, http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/151109_01_en.htm
10. Ministry of Foreign Affairs of Japan,

- General Election held in Myanmar (Statement by Foreign Press Secretary Yasuhisa Kawamura)*, November 9, 2015, http://www.mofa.go.jp/press/release/press4_e_000910.html
11. Independent.ie, *Barack Obama congratulates Aung San Suu Kyi on historic Burma election win*, 12/11/2015, <http://www.independent.ie/world-news/barack-obama-congratulates-aung-san-suu-kyi-on-historic-burma-election-win-34193421.html>
  12. CCTV, *China congratulates new Myanmar president*, 03-15-2016, <http://english.cntv.cn/2016/03/15/VIDE1Ybr5VmwcMOL3CrUH0dw160315.shtml>
  13. UN News Centre, *UN chief congratulates people of Myanmar on participating in 'momentous' polls*, 9 November 2015, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52499#Vv3k2Zzx97IU>
  14. Ei Ei Toe Lwin, Lun Min Mang, *U Htin Kyaw takes oath of office and asks for patience*, Myanmar Times, 30 March 2016, <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/19729-u-htin-kyaw-takes-oath-of-office.html>
  15. Trong số 11 thành viên của Hội đồng Quốc phòng và An ninh gia Myanmar hiện nay, có 06 thành viên của phe quân sự là (1) Phó Tổng thống thứ nhất Myint Swe, (2) Bộ trưởng Nội vụ, Tướng Kyaw Swe, (3) Bộ trưởng Quốc phòng, Tướng Sein Win, (4) Bộ trưởng các vấn đề Biên giới, Tướng Ye Aung, (5) Tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang, Tướng Min Aung Hlaing, và (6) Phó Tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang, Tướng Soe Win. 05 thành viên còn lại là người của NLD, bao gồm (1) Tổng thống Htin Kyaw, (2) Phó Tổng thống thứ hai Henry Van Thio, (3) Phát ngôn viên Hạ viện U Win Myint, (4) Phát ngôn viên Thượng viện Mahn Win Khaing Than, và (5) Bộ trưởng Ngoại giao Aung San Suu Kyi.
  16. Brian Vogt (2014), *The Path to Civilian Rule in Burma Goes Through Indonesia*, Center for National Policy, February, p.2.
  17. UWSA là cánh quân sự của Đảng Nhà nước Wa thống nhất (UWSP), thành lập vào năm 1989 với các thành viên của Ủy ban Dân tộc Wa (WNC), tổ chức đại diện cho nhóm sắc tộc Wa và các thành viên cũ của Đảng Cộng sản Miến Điện (CPB). USWA tự tuyên bố Khu vực hành chính đặc biệt chính quyền trung ương Wa thuộc Myanmar vào 1/1/2009 nhưng không được Chính phủ Myanmar công nhận. Tính đến tháng 11/2013, USWA có khoảng 30.000 người thuộc lực lượng nòng cốt có vũ trang và lực lượng 10.000 người sẵn sàng hỗ trợ. (xem Namrata Goswami, *Tracking the source of 'Weapon Providers' for NE Rebels*, ISDA Comment, November 07, 2013, http://www.ids.a.in/idscomments/TrackingthesourceofWeaponProvidersforNERebels_ngoswami_071113)
  18. KIA là cánh quân sự của Tổ chức độc lập Kachin (KIO), một tổ chức chính trị của các tộc người Kachin ở phía bắc Myanmar. Mục tiêu của KIA khi thành lập (1961) là đòi độc lập nhưng chỉ hai năm sau đó, tổ chức này muốn chính phủ Miến Điện (năm 1989, Miến Điện được đổi tên thành Myanmar) trao cho họ quyền tự trị (autonomy). Tính đến tháng 5/2012, tổ chức này có khoảng 8.000 quân. Năm 2011, xung đột giữa KIA và quân đội Myanmar nổ ra, kết thúc 17 năm ngừng bắn giữa hai bên.
  19. Các yếu tố cơ bản bao gồm 04 trụ cột là thể chế, cơ sở hạ tầng, môi trường vĩ mô, y tế và giáo dục tiểu học. Nền kinh tế đáp ứng được 04 yếu tố cơ bản này được đánh giá là nền kinh tế phát triển dựa vào các yếu tố đầu vào hay nền kinh tế phát triển ở giai đoạn đầu. Yếu tố thúc đẩy tình hiệu quả bao gồm 06 trụ cột là đào tạo và giáo dục bậc cao, tính hiệu quả của thị trường hàng hóa, tính hiệu quả của thị trường lao động, sự phát triển của thị trường tài chính, sự sẵn sàng về khoa học công nghệ, và quy mô thị trường. Một nước phát triển dựa trên 06 yếu tố này được gọi là nền kinh tế dựa vào hiệu quả. Các yếu tố cải tiến và tình thông về kinh doanh thuộc về nền

- kinh tế phát triển dựa vào yếu tố đổi mới sáng tạo. Xem cụ thể World Economic Forum (2015), *The Global Competitiveness Report 2015-2016*, p.6.
20. Trần Khánh (2016), *Myanmar sẽ bắt phá thành công*, Thế giới & Việt Nam, số 12 (1156), tr.6.
  21. Võ Xuân Vinh, cb. (2015), *Biến đổi chính trị, kinh tế ở Myanmar từ 2011 đến nay: Bối cảnh, nội dung và tác động*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội, tr.43-48.
  22. Yun Sun, *China, Myanmar: stop that train*, Asia Times, August 14, 2014, <http://www.atimes.com/atimes/Southeast-Asia/SEA-01-140814.html>
  23. FRA, *Chinese Officials 'Interfering' in Myanmar Peace Talks With Ethnic Rebels*, 2 0 1 5 1 0 - 0 9 , <http://www.rfa.org/english/news/myanmar/chinese-officials-interfering-in-myanmar-peace-talks-with-ethnic-rebels-10092015184250.html>
  24. Trần Khánh (2016), *Myanmar sẽ bắt phá thành công*, Thế giới & Việt Nam, số 12 (1156), tr.6.
  - lates Aung San Suu Kyi on historic Burma election win, 12/11/2015.
  7. John Kerry, *Press Statement on Myanmar's Independence Day*, December 31, 2015.
  8. Ministry of Foreign Affairs of Japan, *General Election held in Myanmar (Statement by Foreign Press Secretary Yasuhisa Kawamura)*, November 9, 2015.
  9. Mizzima, *Suu Kyi vows to lead Myanmar peace efforts*, 12 January 2016.
  10. Namrata Goswami, *Tracking the source of 'Weapon Providers' for NE Rebels*, ISDA Comment, November 07, 2013.
  11. RFA, *Chinese Officials 'Interfering' in Myanmar Peace Talks With Ethnic Rebels*, 2015-10-09.
  12. *Statement by High Representative/Vice-President Federica Mogherini on the general elections in Myanmar*, European Union External Action, Brussels, 09/11/2015.
  13. Swan Ye Htut, *NLD chief meets youth leaders*, Myanmar Times, 22 December 2015.
  14. Trần Khánh (2012), *Cạnh tranh chiến lược của Trung Quốc, Mỹ và Ấn Độ ở Myanmar: Thực trạng và triển vọng*, Nghiên cứu Quốc tế, số 4 (91).
  15. Trần Khánh (2016), *Myanmar sẽ bắt phá thành công*, Thế giới & Việt Nam, số 12 (1156).
  16. UN News Centre, *UN chief congratulates people of Myanmar on participating in 'momentous' polls*, 9 November 2015.
  17. Võ Xuân Vinh, cb. (2015), *Biến đổi chính trị, kinh tế ở Myanmar từ 2011 đến nay: Bối cảnh, nội dung và tác động*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội, tr.43-48.
  18. World Economic Forum (2013), *The Global Competitiveness Report 2013-2014*.
  19. World Economic Forum (2014), *The Global Competitiveness Report 2014-2015*.
  20. World Economic Forum (2015), *The Global Competitiveness Report 2015-2016*.
  21. Yun Sun, *China, Myanmar: stop that train*, Asia Times, August 14, 2014.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Brian Vogt (2014), *The Path to Civilian Rule in Burma Goes Through Indonesia*, Center for National Policy, February.
2. CCTV, *China congratulates new Myanmar president*, 03-15-2016.
3. Ei Ei Toe Lwin, Lun Min Mang, *U Htin Kyaw takes oath of office and asks for patience*, Myanmar Times, 30 March 2016.
4. Eleven, *NLD issues statement focusing on reform process that does not go ahead*, January 13, 2015.
5. Htoo Thant, *Daw Aung San Suu Kyi meets eight ceasefire signatories*, Myanmar Times, 18 December 2015.
6. Independent.ie, *Barack Obama congratu-*